

Pilietybė

**Pasvarstymai Konstitucijos 12
straipsnio tema**

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 12 straipsnis

I SKIRSNIS LIETUVOS VALSTYBĖ

12 straipsnis

**Lietuvos Respublikos pilietybė įgyjama
gimstant ir kitais įstatymo nustatytais
pagrindais.**

**Išskyrus įstatymo numatytus atskirus
atvejus, niekas negali būti kartu Lietuvos
Respublikos ir kitos valstybės pilietis.**

**Pilietybės įgijimo ir netekimo tvarką
nustato įstatymas.**

Konstitucijos 148 straipsnis:

Tik referendumu gali būti keičiamos pirmojo skirsnio „Lietuvos valstybė“ bei keturioliktojo skirsnio „Konstitucijos keitimas“ nuostatos.

Galiojantis Pilietybės įstatymas

- 7 straipsnis. Atvejai, kai Lietuvos Respublikos pilietis gali būti kartu ir kitos valstybės pilietis
- Lietuvos Respublikos pilietis gali būti kartu ir kitos valstybės pilietis, jeigu jis atitinka bent vieną iš šių sąlygų:
- 1) Lietuvos Respublikos pilietybę ir kitos valstybės pilietybę įgijo gimdamas;
- 2) yra asmuo, ištremtas iš okupuotos Lietuvos Respublikos iki 1990 m. kovo 11 d.;
- 3) yra asmuo, išvykęs iš Lietuvos iki 1990 m. kovo 11 d.;
- 4) yra šio straipsnio 2 ar 3 punkte nurodyto asmens palikuonis;
- 5) sudarydamas santuoką su kitos valstybės piliečiu dėl to savaime (*ipso facto*) įgijo tos valstybės pilietybę;
- 6) yra asmuo, kuriam nesukako 21 metai, jeigu jis yra įvaikintas Lietuvos Respublikos piliečių (piliečio) iki tol, kol jam sukako 18 metų, ir dėl to įgijęs Lietuvos Respublikos pilietybę pagal šio įstatymo 17 straipsnio 1 dalį;
- 7) yra asmuo, kuriam nesukako 21 metai, jeigu jį, Lietuvos Respublikos pilietį, iki kol jam sukako 18 metų, įvaikino kitos valstybės piliečiai (pilietis) ir dėl to jis įgijo kitos valstybės pilietybę;
- 8) Lietuvos Respublikos pilietybę įgijo išimties tvarka, būdamas kitos valstybės pilietis;
- 9) yra asmuo, kuris išsaugojo Lietuvos Respublikos pilietybę arba kuriam Lietuvos Respublikos pilietybė buvo grąžinta dėl to, kad jis turi ypatingų nuopelnų Lietuvos valstybei;
- 10) Lietuvos Respublikos pilietybę įgijo turėdamas pabėgėlio statusą Lietuvos Respublikoje.

9¹ straipsnis. Lietuvos Respublikos pilietybės išsaugojimas

- 1. Respublikos Prezidentas, vadovaudamasis šiuo įstatymu, gali priimti sprendimą, kad ypatingų nuopelnų Lietuvos valstybei turintis Lietuvos Respublikos pilietis, įgijęs kitos valstybės pilietybę, Lietuvos Respublikos pilietybę išsaugo.
- 2. Pagal šį įstatymą ypatingais nuopelnais Lietuvos valstybei laikoma Lietuvos Respublikos piliečio veikla, kuria jis ypač reikšmingai prisideda prie Lietuvos Respublikos valstybingumo stiprinimo, Lietuvos Respublikos galios ir jos autoriteto tarptautinėje bendruomenėje didinimo.
- <...>
- Papildyta straipsniu: Nr. [XII-2210](#), 2015-12-22, paskelbta TAR 2016-01-06, i. k. 2016-00364

Konstitucinio Teismo doktrina (1)

2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas „Dėl Respublikos Prezidento dekreto“:

– „Konstitucijos 12 straipsnio nuostata, jog asmuo gali būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės piliečiu tik atskirais įstatymo nustatytais atvejais, reiškia, kad tokie įstatymo nustatyti atvejai gali būti tik labai reti (atskiri), kad dvigubos pilietybės atvejai turi būti ypač reti – išimtiniai, kad pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį dvigubos pilietybės atvejai būtų ne ypač retos išimtys, bet paplitęs reiškinys“;

Konstitucinio Teismo doktrina (2)

2006 m. lapkričio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės“:

jeigu įstatymų leidėjas iš tikrųjų vadovaujasi nuostata, jog dvigubos pilietybės nereikia riboti, jis pirmiausia turėtų imtis atitinkamų Konstitucijos nuostatų, *inter alia* 12 straipsnio, peržiūros ir tai daryti laikydamasis tos tvarkos, kuri nustatyta pačios Konstitucijos.

<...> Konstitucijos 12 straipsnis <...> yra Konstitucijos – vientiso akto – I skirsnyje „Lietuvos valstybė“, kurio nuostatoms nustatyta ypač didelė konstitucinė apsauga: pagal Konstitucijos 148 straipsnio 2 dalį Konstitucijos I skirsnio nuostatos gali būti keičiamos tik referendumu.

Konstitucinio Teismo doktrina (3)

2013 m. kovo 13 d. sprendimas „Dėl Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d., 2006 m. lapkričio 13 d. nutarimų pilietybės klausimais nuostatų išaiškinimo“:

nepadarius Lietuvos Respublikos Konstitucijos pataisų jos nustatyta tvarka, įstatymu negalima nustatyti, jog Lietuvos Respublikos piliečiai, po Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. kovo 11 d. išvykę iš Lietuvos Respublikos gyventi į kitas valstybes ir įgiję tų valstybių pilietybę, gali būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės piliečiai.

Prof. Vytautas Daujotis. Dviguba pilietybė - tautų naikinimas (*Vakarų ekspresas*)

Metų metais nerimstantys ginčai dėl dvigubos pilietybės įteisinimo pakvipo Konstitucijos paniekinimu.

Seime įregistruotas įstatymo projektas, leidžiantis po nepriklausomybės atkūrimo išvykusiems į Europos Sąjungos ir NATO valstybes mūsų tautiečiams turėti dvigubą pilietybę.

Seime surinkta daugiau kaip 100 parlamentarų, kurie linkę dvigubą pilietybę suteikti ne keičiant Konstituciją, t.y. ne referendumu, o pataisius Pilietybės įstatymą.

Taip ketina pasielgti ir Seimo senbuviai, ir vos jame apšilę kojas naujokai.

Prof. Vytautas Sinkevičius: Pilietybės įstatymo pataisos, arba Seimo nariai prieš Konstituciją ir Konstitucinį Teismą? (15min.lt)

Jeigu Seimas priimtų siūlomas Pilietybės įstatymo pataisas, jis pažeistų ne tik Konstitucijos 12 straipsnį, bet ir 5 straipsnį, kuriame nustatyta, kad valdžios, taigi ir Seimo, galias riboja Konstitucija. Seimas savo priimtais įstatymais negali nustatyti kitokių taisyklių negu tos, kurios nustatytos Konstitucijoje. Seimas negali perimti iš Tautos tų įgaliojimų, kurie priklauso tik jai. O teisę pakeisti Konstitucijos 12 straipsnį turi tik Tauta. Taip nustatyta Konstitucijoje.

Jeigu Konstitucijos ir Konstitucinio Teismo sprendimų galima nepaisyti šiuo atveju, jų bus galima nepaisyti ir visais kitais atvejais. Jokie argumentai negali pateisinti tokio Konstitucijos ir Konstitucinio Teismo sprendimų ignoravimo.

LIETUVOS RESPUBLIKOS REFERENDUMO ĮSTATYMAS (1)

- 4 straipsnis. Privalomieji referendumai
- 1. Privalomai rengiami referendumai šiais klausimais:
 - <...>
- 2) dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos I skirsnio „Lietuvos valstybė“ nuostatų pakeitimo;
- <...>

LIETUVOS RESPUBLIKOS REFERENDUMO ĮSTATYMAS (2)

- **7 straipsnis. Privalomojo referendumo rezultatų nustatymas**
- **1. Privalomasis referendumas laikomas įvykusi, jeigu jame dalyvavo daugiau kaip pusė piliečių, turinčių rinkimų teisę ir įrašytų į rinkėjų sąrašus.**
- **<...>**
- **3. Sprendimas dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos I skirsnio „Lietuvos valstybė“ <...> nuostatų pakeitimo yra laikomas priimtu, jeigu tam pritarė daugiau kaip pusė piliečių, turinčių rinkimų teisę ir įrašytų į rinkėjų sąrašus.**

Ankstesni referendumai (1)

- **1991 m. referendumas dėl Lietuvos nepriklausomybės (*oficialiai Gyventojų visuotinė apklausa dėl Lietuvos Respublikos nepriklausomybės*) vyko 1991 m. vasario 9 d. Tai buvo pirmasis referendumas Lietuvos istorijoje.**
- **Šiame referendume dalyvavo 2 247 810 rinkėjų (84,74 proc. nuo bendro rinkėjų skaičiaus).**
- **Iš jų 2 028 339 rinkėjai (90,24 proc. nuo dalyvavusių skaičiaus) pritarė Lietuvos nepriklausomybės paskelbimui. 147 040 rinkėjų atsakė neigiamai.**

Ankstesni referendumai (2)

- **1992 m. Lietuvos prezidentinis referendumas (*oficialus pavadinimas Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento institucijos atstatymo*) įvyko 1992 m. gegužės 23 d.**
- **Referendume dalyvavo 1 525 985 šalies gyventojai (iš 2 578 711), tai yra 59,18 proc.**
- **Už referendumo nuostatą balsavo 40,99 procentai rinkimuose dalyvavusių rinkėjų, prieš buvo 15,13 proc.**
- **Referendumo nuostata nebuvo priimta.**

Ankstesni referendumai (3)

- **1992 m. referendumas dėl sovietų kariuomenės išvedimo iš Lietuvos Respublikos (*oficialus pavadinimas Dėl buvusios SSRS kariuomenės, dabar priklausančios Rusijos federacijai, besąlygiško ir neatidėliotino išvedimo iš Lietuvos Respublikos teritorijos 1992 m. ir padarytos žalos Lietuvai atlyginimo*) įvyko 1992 m. birželio 14 d.**
- **Referendume dalyvavo 1 931 278 Lietuvos gyventojai (76,05 % visų rinkėjų). 90,67 % atėjusių balsuoti teigiamai atsakė į referendumo nuostata, 7,25 % – nepritarė jai.**
- **Referendumo nuostata buvo priimta.**

Ankstesni referendumai (4)

- 1992 m. spalio 25 d. referendumas Lietuvos Respublikos Konstitucijai priimti.**
- Referendume dalyvavo 1 919 073 gyventojai (75,26 procentai nuo visų balsavimo teisę turinčių gyventojų).**
- Už referendumo nuostatą pasisakė 75,42 procentai dalyvavusių.**
- Referendumo nuostatai buvo pritarta.**

Ankstesni referendumai (5)

- 1994 m. referendumas dėl privatizacijos (*pilnas pavadinimas Lietuvos Respublikos įstatymui „Dėl neteisėto privatizavimo, nuvertintų indėlių ir akcijų bei pažeistos teisėsaugos“ priimti*) vyko 1994 m. rugpjūčio 27 d.
- Referendume dalyvavo 895 778 balso teisę turintys gyventojai (36,89 proc. nuo visų rinkėjų), tad nepaisant rezultatų referendumo nuostata negalėjo būti patvirtinta.
- 83,63 proc. balsavusių pasisakė už referendumo nuostatas, kurių iš viso buvo 8.

Ankstesni referendumai (6)

- **1996 m. spalio referendumas dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos vyko 1996 m. spalio 20 d. kartu su 1996 m. Seimo rinkimų pirmuoju turu. Šiame referendume rinkėjai balsavo dėl dviejų teiginių.**
- **1-sis teiginys turėjo 3 nuostatas: „Seimo narių skaičiaus sumažinimas“ (už balsavo 33,868 %, prieš – 9,187 %), „Pastovi Seimo narių rinkimų data pavasarį“ (už – 33,126 %, prieš – 9,737 %), „Ne mažiau kaip pusės nacionalinio biudžeto pajamų skyrimas socialinėms reikmėms“ (už – 33,057 %, prieš – 9,906 %).**
- **Dėl 1-ojo teiginio atėjo balsuoti 1 353 448 rinkėjai (52,10 proc. nuo visų rinkėjų).**
- **Referendumas įvyko, tačiau visos nuostatos nepriimtose.**
- **2-sis teiginys turėjo 1 nuostatą – „Ar kompensuoti gyventojų indėlius teisingai privatizuojant valstybės turtą?“. Šiai nuostatai pritarė 38,979 %, jai prieštaravo – 10,017 % rinkėjų.**
- **Dėl 2-jo teiginio atėjo balsuoti 1 362 573 rinkėjai (52,45 proc. nuo visų rinkėjų).**
- **Referendumas įvyko, tačiau nuostata nepriimta.**

Ankstesni referendumai (7)

- 1996 m. lapkričio referendumas dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos vyko 1996 m. lapkričio 10 d. kartu su 1996 m. Seimo rinkimų 2-ju turu.**
- Rinkėjai balsavo dėl Konstitucijos 47 straipsnio papildymo: „Juridinio asmens teises turintys <...> nacionaliniai subjektai <...> gali įsigyti nuosavybės žemės ūkio paskirties žemę“.**
- Šiai nuostatai pritarė 17,245 %, jai prieštaravo – 15,912 % rinkėjų.**
- Balsuoti atėjo 1 031 623 rinkėjai (39,729 proc. nuo visų rinkėjų), tad referendumas laikomas neįvykusiu.**

Ankstesni referendumai (8)

- **2003 m. privalomasis referendumas dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje vyko dvi dienas – 2003 m. gegužės 10 ir 11 d.**
- **Dalyvavo 63,37 % visų rinkėjų.**
- **Balsavimo rezultatai:**
- **Taip – 91.07 % (1 504 264 rinkėjai).**
- **Ne – 8.93 % (147 527 rinkėjai).**

Ankstesni referendumai (9)

- 2008 m. konsultacinio (patariamojo) pobūdžio referendumas dėl Ignalinos atominės elektrinės darbo pratęsimo.**
- Vyko 2008 m. spalio 12 d. kartu su Seimo rinkimų pirmuoju turu.**
- Balsavimo rezultatai:**
- Taip – 91,46 % (1 148 755 rinkėjų).**
- Ne – 8,54 % (107 228).**
- Dalyvavo 48,43 proc. rinkėjų.**
- Referendumas laikomas neįvykusiu.**

Ankstesni referendumai (10)

- 2012 m. konsultacinio (patariamojo) pobūdžio referendumas dėl naujos atominės elektrinės statybos Lietuvoje.**
- Vyko 2012 m. spalio 14 d. kartu su Seimo rinkimų pirmuoju turu.**
- 34,09 % dalyvavusių pritarė atominės elektrinės statybai, 62,68 % – nepritarė.**
- Iš viso referendume dalyvavo 52,58 % visų rinkėjų, referendumas laikomas įvykusi.**

Ankstesni referendumai (11)

- **Privalomasis referendumas dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 9 (dėl referendumo reikšmės ir piliečių-iniciatorių skaičiaus sumažinimo), 47 (išimtinės valstybės nuosavybės teisės į žemę) ir 147 (Konstitucijos keitimo iniciatorių – piliečių skaičiaus sumažinimo) straipsnių pakeitimo.**
- **Vyko 2014 m. birželio 29 d.**
- **Dalyvavo 379 915 rinkėjai (14,97 %), iš jų 70,78 % pasisakė už pasiūlytas nuostatas, 26,39 % pasisakė prieš**
- **Referendumas laikomas neįvykusiu.**

**Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2014 m.
liepos 11 d. nutarimas
DĖL REFERENDUMŲ ORGANIZAVIMO IR SKELBIMO**

- **Konstitucija saisto ir pačią valstybinę bendruomenę – pilietinę Tautą, todėl Tautos aukščiausia suvereni galia gali būti vykdoma, taip pat ir tiesiogiai (referendumu), tik laikantis Konstitucijos.**
- **Visi teisės subjektai, įskaitant teisėkūros subjektus, rinkimų (referendumų) organizavimo institucijas, referendumų iniciatyvines ir kitas piliečių grupes, yra saistomi Konstitucijos, turi jos laikytis ir nepažeisti, taigi iš Konstitucijos viršenybės principo kyla imperatyvas neteikti referendumui tokių galimų sprendimų, kurie neatitiktų iš Konstitucijos kylančių reikalavimų.**

Galimi tolimesni veiksmai (1)

- **1. Politinių partijų susitarimas dėl referendumo skelbimo, jam teikiamos formuluotės ir datos.**
 - **1.1. Ar formuluotė įrašoma į Konstitucijos 12 straipsnį, ar 12 straipsnis keičiamas nustatant, kad kitos šalies pilietybė įgyjama neprarandant Lietuvos Respublikos pilietybės Konstitucinio įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis?**
 - **1.2. Jeigu einama Konstitucinio įstatymo keliu, parengiamas Konstitucinio įstatymo projektas su aiškiomis formuluotėmis.**
 - **1.3. Susitariama, kaip bus reguliuojamas kitos šalies pilietybę turinčių Lietuvos Respublikos piliečių pareigų Lietuvai (pvz., karinė tarnyba) vykdymas, pilietinių teisių (pvz., teisės rinkti ir būti renkamam) įgyvendinimas.**
 - **1.4. Sutariama dėl referendumo datos. Jis turi būti toks, kad pakaktų laiko kalbėtis su žmonėmis ir priderintas prie rinkimų, kai rinkėjai aktyviausi.**

Galimi tolimesni veiksmai (2)

- **2. Politinių partijų susitarimo įgyvendinimas: kalbėjimasis su Lietuvos žmonėmis, tiek šalies viduje, tiek išvykusiais, aiškinant referendumo reikšmę ir visas su tuo susijusias aplinkybes.**
- **3. Sudarymas kuo palankesnių sąlygų ir galimybių balsuoti referendume visiems Lietuvos piliečiams, ypač – esantiems ne Lietuvoje.**